

Konferencia biskupov Francúzska

Volby: hlas pre akú spoločnosť?

Budúci mesiac budú našu pozornosť pútať prípravy na prezidentské a parlamentné voľby. Doba, ktorú prežívame, je časom krízy. Globálna kríza sa dotýka všetkých západných krajín už niekoľko desiatok rokov. Nie je to len špecialita Francúzska. Dopady svetovej finančnej krízy, ktorá vrcholila v septembri 2008, ešte zďaleka nie sú prekonané. Táto nerovnováha je spojená so sociálnymi a politickými ťažkosťami, ktoré sú dôsledkom hlbokej a rýchlej zmeny našich spoločností i všetkých štruktúr, ktoré ich tvoria.

Spájajú sa tu viaceré transformačné faktory. Našu pozornosť si zaslúžia najmä tri z nich. Najskôr spomeňme úžasný vedecko-technický rozvoj, ktorý sa stále ešte nezastavil. Tento nás inšpiruje plánovať alebo priamo realizovať nápady, ktoré boli doteraz len snom či nočnou morou. Dokonalejšie poznanie a pochopenie živých bytostí vyvoláva temer neobmedzené túžby. Preto je naliehavé a nevyhnutné, aby vedel človek lepšie definovať, kým je, a stanoviť podmienky úcty voči ľudskej bytosti ako takej. Bez jasnejšieho pochopenia vlastnej dôstojnosti sa totiž nechá neúprosne fascinovať svojimi vedeckými schopnosťami, pričom od nich očakáva riešenie všetkých svojich problémov a zabúda na riziko, že sa môžu obrátiť proti nemu.

Druhým faktorom transformácie je koniec istej kultúrnej homogenity našich spoločností. Oveľa skôr, ako sme pochopili a opísali realitu globalizácie, naše západné krajiny už zažili - a stále zažívajú - rôzne vlny imigrácie. Dnes existujú pred zákonom ako rovné osoby, ktoré majú najrôznejší etnický pôvod a pochádzajú z rôzneho kultúrneho a náboženského prostredia. U - viac či menej - pôvodných obyvateľov, to môže vyvolať pocit nestability, ktorý je pre život veľmi delikátny. Pre mnohých prichádzajúcich to značí, že sa cítia zle prijatí a nemôžu nájsť miesto v spoločnosti, ktorú však už nemôžu ani opustiť.

A nakoniec, v našich spoločnostiach sa každý čoraz viac odvoláva na svoje práva bez toho, aby ho znepokojovali jeho povinnosti. V tejto oblasti sme bezpochyby svedkami zmeny, ktorá sa začala už dávno. Individuálne slobody prispeli k nárastu zmyslu pre osobnú zodpovednosť. No individualizmus vedie k rozrušeniu spoločenského života, kde každý všetko posudzuje len na základe vlastného záujmu. Hrozí, že spoločné dobro sa bude zamieňať len za sumu partikulárnych výhod.

Tieto zmeny preverujú koncepciu človeka, jeho dôstojnosti a jeho povolania. Predstavitelia vláducej a zákonodarnej moci sú konfrontovaní s týmito novými problémami.

Rozpad etického rámca znamená, že čoraz väčšiu morálnu váhu má formulácia zákonov. Tieto nevyhnutne zohrávajú úlohu morálnej referencie - za ktorú by mali byť považované - a preto sa legislatívci nemôžu uspokojiť len s pozorovaním vývoja mravov.

V tejto situácii máme ako biskupi povinnosť pripomenúť, že Cirkev od svojich počiatkov uznávala úlohu politiky. V zastupiteľských demokraciách je hlasovanie spôsobom, ako sa na vykonávaní moci môže podieľať každý. Je teda zásadne dôležité sa na ňom čo najserióznejšie podieľať. Hlasovanie nemôže byť jednoducho diktované zvykom, príslušnosťou k istej spoločenskej triede alebo sledovaním partikulárnych záujmov. Treba brať do úvahy aj výzvy, ktoré sa ukazujú, a hľadiť na to, čo by spravilo našu krajinu príjemnejšou pre život a

humánnejšou pre všetkých.

Ako kresťania nesmieme strácať dôveru. Ved' krízy, ktoré sužujú ľudské spoločnosti môžu byť príležitosťou na ich obnovu a tiež skúsenosťou, ktorá zmení smer budúcnosti. Nesmú nám brániť v tom, aby sme sa stále a za každých okolností usilovali o rešpektovanie dôstojnosti všetkých ľudí, osobitne tých najslabších, a tiež o rozvíjanie spolupráce s inými krajinami pri hľadaní spravodlivosti a pokoja pre všetky národy.

Zároveň nemôžeme od politickej moci očakávať to, čo nám nemôže dať. Vzhľadom na výzvy, ktorým dnes čelíme, nestačí zvoliť si prezidenta republiky a vybrať predstaviteľov parlamentu. Súčasná nerovnováha s jej sociálnym, kultúrnym a ekonomickým rozmerom vo veľkej miere odzrkadľuje tak vplyv industriálnej produkcie a konzumnej spoločnosti, ako aj ich limity a nestálosť. Taký spôsob života, aký už niekoľko desaťročí vedieme, nemožno viesť vo všetkých krajinách sveta a ani nie je navždy udržateľný.

Pápeži a biskupi spolu s inými už dlhú dobu všetkých vyzývajú, aby sa zamysleli na svojím spôsobom života a uprednostnili skôr „byť“ ako „mať“, a aby sa usilovali o „integrálny rozvoj“ všetkých. Inými slovami ide tu o naliehavú výzvu na zmenu spôsobu života. My kresťania sme v mnohých smeroch lepšie vybavení ako mnohí iní na to, aby sme si túto zmenu zvolili a nielen sa jej podvolili.

Dokument, ktorý je prílohou tohto listu podrobne rozoberá niektoré body, ktoré je podľa nás dôležité brať pri nadchádzajúcich voľbách do úvahy. Každý obyvateľ, každý z vás, by mal preskúmať ako reagujú programy a plány politických strán a kandidátov na uvedené problémy a mal by tiež zistiť, či ich riešenia sú alebo nie sú v súlade s takou spoločnosťou, v akej by sme chceli žiť. Každý z vás by si tiež mal tieto body zoradiť s ohľadom na ich dôležitosť pri hlasovaní. Možno k nim samozrejme pridať aj iné.

V tejto hypermediálnej dobe treba byť obozretný najmä voči prehnaným sľubom, ktoré sa šíria informačnými kanálmi, nenechať sa uniešť klebetami alebo ohováraním a tiež pozorne skúmať - nakoľko je toho každý schopný - čo je pravda a čo je správne.

Pri otvorení volebnej kampane sa na vás obraciame s týmto posolstvom a dúfame, že mu budete venovať náležitú pozornosť. Modlíme sa za to, aby pri našej voľbe a voľbe všetkých našich občanov prevládla túžba po dobre všetkých.

Paríž 3. októbra 2011

Stála rada Konferencie biskupov Francúzska

kardinál ANDRÉ VINGT-TROIS, arcibiskup Paríža
predseda Konferencie biskupov Francúzska

Mons. HIPPOLYTE SIMON, arcibiskup Clermontu
podpredseda Konferencie biskupov Francúzska

Mons. LAURENT ULRICH, arcibiskup Lille
podpredseda Konferencie biskupov Francúzska

Mons. JACQUES BLAQUART, biskup Orleánsu

Mons. JEAN-CLAUDE BOULANGER, biskup Bayeux et Lisieux

Mons. JEAN-PIERRE GRALLET, arcibiskup Štrasburgu

Mons. HUBERT HERBRETEAU, biskup Agenu

Mons. JEAN-PAUL JAEGER, biskup Arrasu

Mons. JEAN-PAUL JAMES, biskup Nantes

Konferencia biskupov Francúzska Volby 2012

Prvky na rozlišovanie

Cirkev čerpá jasnú predstavu o osobe a všetkých jej navzájom neoddeliteľných rozmeroch zo svojho uvažovania o Kristovi. Táto predstava môže slúžiť na to, aby sa podľa nej riadili a posudzovali plány, ktoré si spoločnosť vytyčuje.

Počatý život

Každá ľudská osoba je v Božích očiach jedinečná. Rozhodné úsilie kresťanov o jej ochranu nie je diktované predovšetkým morálkou, ale láskou k životu, ktorá neslabne v dôsledku choroby či veku. Tento príkaz lásky však verejné autority odmietajú, keď schvaľujú používanie embryí. Rovnako ani potrat nemožno nikdy prezentovať ako riešenie pre matky, ktoré sú v problémoch. Kresťania majú bdieť na tým, aby spoločnosť zasvätila všetky sily prijatiu života.

Rodina

Stvorením ľudskej bytosti ako „muža a ženy“ dal Boh vzniknúť tak biologicky, ako aj spoločensky komplementárnemu vzťahu, ktorý existuje vo všetkých spoločnostiach. Sexuálna rozdielnosť muža a ženy je základnou a štruktúrnou zložkou celej ľudskej existencie. Navyše spojenie muža a ženy spečatené manželstvom je tým najjednoduchším a najúčinnjším prostriedkom pre obnovu generácií, prijatie detí a ich uvedenie do tohto sveta. Preto treba rodine, založenej na trvalom zväzku muža a ženy, pomáhať po ekonomickej stránke a chrániť ju po spoločenskej stránke, lebo prostredníctvom detí, ktoré prináša a vychováva, zabezpečuje ako súčasť spoločnosti jej budúcnosť a stabilitu.

Výchova

Jedným z najvyšších prejavov úcty voči osobe je výchova. Správna výchova predpokladá: slobodu a zodpovednosť rodičov, odovzdávanie všetkých základných poznatkov, špecifickú pozornosť voči tým, ktorí sa v škole boria s problémami, rešpektovanie slobody svedomia, vyučovanie rešpektujúce dôstojnosť a krásu ľudského života.

Vidiek a mestá

Už niekoľko rokov sú napriek opakovanému úsiliu niektoré štvrte a mestá dejiskami násilia a čierneho obchodu. Ešte všeobecnejšie možno povedať, že niektorí z ich obyvateľov sú akoby v týchto podmienkach uväznení, a nemôžu – mnohokrát ani nechcú – zapadnúť do univerzálnej spoločnosti. Na vyriešenie tohto problému nebude stačiť čisto represívna politika. Úsilie treba sústrediť na nápravu, a to najmä zmenou podmienok bývania a dopravy. Nutné sú také opatrenia, ktoré pomôžu obyvateľom pochopiť spoločnosť, v ktorej žijú, a tiež považovať sa za jej významnú súčasť. Dôležitú úlohu pri tom zohrávajú niektoré združenia, ktoré treba v ich činnosti podporiť a povzbudiť.

Životné prostredie

Zem nám daroval Stvoriteľ z lásky a človek má byť správcom tohto darovaného dobra. Keď ho Boh vyzval, aby ovládol zem, nevyzval ho, aby ju vyčerpал alebo zničil. Preto Cirkev vyzýva spoločnosť, aby podporovala také spôsoby života, ktoré rešpektujú životné prostredie, a aby túto starostlivosť zakomponovala do svojich plánov na ekonomický a spoločenský rozvoj. Technický pokrok, ktorého je spoločnosť schopná, treba povzbudzovať potiaľ, pokiaľ rešpektuje „ľudskú ekológiu“ (Benedikt XVI.).

Ekonomika a spravodlivosť

Základnou potrebou pre formovanie osoby je práca. Preto je cieľom celej ekonomickej politiky ponúknuť všetkým prichádzajúcim, no zvlášť mladým, perspektívu zamestnania a kvalitnej prípravy na prácu. Taká ekonomická politika, ktorá by sa rozhodla udržiavať ich závislosť na štáte, by protirečila tomuto imperatívu. Verejné autority majú vytvárať spravodlivejšie podmienky v ekonomickom živote a bdieť nad rovnováhou platov, cien a obchodovania. Rovnováha spoločnosti si vyžaduje nápravu disproporcií spôsobených v dôsledku bohatstva.

Spoločnosť sa však neobmedzuje len na chod ekonomiky. Jednou z podmienok jej vitality je nezištnosť, ktorá sa prejavuje v živote rôznych združení i v kultúrnom živote. Štát musí povzbudzovať občanov a pomáhať im v tom, aby sa finančne i osobne zapájali do činnosti rôznych združení, ktoré posilňujú štruktúru spoločnosti.

Medzinárodná spolupráca a prisťahovalectvo

Spoločné dobro predpokladá mier medzi jednotlivcami i národmi. Dôležité je ukončiť používanie sily medzi štátmi, s výnimkou mimoriadnych situácií, keď už všetky ostatné riešenia zlyhali. Vyzývame k spravodlivému deleniu bohatstva a k rozvíjaniu vzájomnej spolupráce. To možno uskutočniť prostredníctvom medzinárodných inštitúcií, ktorých fungovanie a činnosť je v službe dôstojnosti jednotlivých osôb i národov.

Cirkev priznáva každému človeku právo na emigráciu pre zlepšenie vlastnej situácie, hoci je poľutovaniahodné, že každý nemôže ostať žiť vo svojej krajine.

Na zároveň je vo svete zorganizovanom ako ten náš nutná regulácia migrácie. Tú však nemožno zúžiť len na ochranné uzatvorenie hraníc. Táto regulácia musí umožňovať, čo najlepšie úctivé a seriózne prijatie tých, ktorí prichádzajú, a má im ponúknuť skutočnú

možnosť integrácie.

Ľudia s hendikepom

Naše moderné spoločnosti sa chvália väčšou pozornosťou voči hendikepovaným ľuďom. Vedia im umožniť, aby si našli svoje miesto v spoločenskom živote. Pri stretávaní sa s chorými alebo hendikepovanými ľuďmi kresťania ochotne nasledujú Kristov postoj a potešujú ich (Mk 1, 40 ; Lk 5, 17...). K takejto starostlivosti ich treba povzbudzovať. No systematické skúmanie prenatalných údajov, ktoré hrozí tým, že vyústi do odstránenia nenarodených detí s určitým hendikepom, naliehavo nabáda k tomu, aby sa základom spoločnosti stala solidarita s tými najslabšími, ktorou bude celá spoločnosť preniknutá.

Koniec života

Všetci ľudia si zasluhujú rovnakú úctu, bez ohľadu na vek, vyčerpanosť, hendikep či chorobu. Z tohto dôvodu je „eutanázia falošným riešením tragédie utrpenia, riešením nehodným človeka“ (Benedikt XVI.), pretože pod rúškom súcitu smeruje k opusteniu týchto ľudí vo chvíli, keď najviac potrebujú pomoc a sprevádzanie. Dožívanie sa veľkého počtu osôb vysokého veku má byť pre spoločnosť výzvou k väčšej solidarite. Naďalej treba rozvíjať paliatívnu starostlivosť – ktorá je ovocím etického i vedeckého pokroku – aby poslúžila všetkým, ktorí sú na ňu odkázaní.

Kultúrne dedičstvo

Naše krajiny vlastnia plody kultúrneho úsilia predchádzajúcich generácií. Kultúra nie je totožná iba s kultúrnou produkciou alebo s užívaním jej produktov. Každý človek môže svoj osud spojiť s osudom ľudského spoločenstva, a to vzhľadom na tú najdôležitejšiu nádej. Je žiaduce, aby štátne úrady vytvorili podmienky, na základe ktorých môžu mladé generácie profitovať z toho, čo nám zanechala minulosť, a v budúcnosti v tom pokračovať.

Európa

Projekt spoločnej Európy môže zahŕňať veľa spôsobov konania. Vo svojich počiatkoch predstavoval nádherné úsilie zhrnúť dejiny jedného kontinentu v hraniciach odpustenia a prísľubov. V globalizovanom svete, v ktorom žijeme, však veľkú časť skutočnosti nemožno v takomto zmysle spracovať. No budovanie Európy apeluje na štáty, ktoré sú toho schopné, aby navrhli a obhajovali konkrétny projekt na vytvorenie priestoru slobody a tvorivosti. Európska únia sa stala inštitucionálnym rámcom väčšiny ľudských aktivít v našej krajine. No často sa správa tak, akoby bola administratívnou a byrokratickou inštanciou. Jednotný trh je významným projektom len v takej miere, v akej ho sprevádza aj duchovná vízia týkajúca sa človeka. Kresťania si neželajú, aby bol človek v Európe redukovaný len na konzumenta, ktorý bude neustále nespokojný a ustarostený o svoje práva. Chcú aby Európa svojim obyvateľom umožňovala zodpovedne využívať duchovné, morálne, ekonomické a politické zdroje, ktoré im patria, pre dobro celého sveta.

Laicita a život v spoločnosti

V našej krajine poznačila vzťah medzi Katolíckou cirkvou a štátom zložitá a často konfliktná história. Dnes je už tento vzťah upokojený a je to dobré pre rovnováhu v našej spoločnosti. - Na základe zákona z roku 1905 žijeme v stave oddelenia a laicita je konštitučným princípom francúzskej republiky. Cirkev niekoľkokrát opätovne potvrdila - a najmä na sté výročie zákona z roku 1905 (1) - že akceptuje tento stav, v ktorom sa nachádzame. Oddelenie však neznamená vzájomné ignorovanie: je veľa oblastí a príležitostí na stretnutie, dialóg, tak na úrovni miestnej, ako aj celonárodnej. Ak sa štát nepriznáva k žiadnemu náboženstvu, ani cirkvi finančne nepodporuje (čl. 2 zákona z r. 1905), musí zaistiť slobodu svedomia a tiež garantovať slobodné vykonávanie bohoslužieb (čl. 1). Tejto slobode zodpovedá dôsledná interpretácia zákona zo strany práva. Nedávno sa na scéne opäť objavila diskusia o laicite, a to z dôvodu prítomnosti veľmi početnej skupiny obyvateľov moslimského náboženstva a otázok, ktoré vznikli na základe istých praktík tejto menšiny. Takéto diskusie však nesmú negatívne ovplyvniť status náboženstiev v našej krajine v tom zmysle, že by to viedlo k ešte prísnejšej laicite, to jest takej, ktorá zakáže všetky náboženské prejavy na verejnosti. Isté administratívne praktiky ukázali, že takéto nebezpečenstvo nie je len iluzórne. Rovnako určité neprimerané reakcie v nedávnych debatách ukázali, že netolerancia voči Katolíckej cirkvi (a náboženstvu vo všeobecnosti) nie je len pozostatkom minulosti. Katolíci nechcú byť občanmi, ktorí majú v demokratickej spoločnosti zakázané prehovoríť. Tým, že vyjadrujú, čo si myslia, nechcú vystupovať proti racionalite a slobode myslenia tých, ktorí nezdieľajú ich vieru. Prajú si pokojnú a otvorenú aplikáciu zákona a smerníc, ktoré definujú laický stav našej spoločnej republiky.

Ako sa dostať ďalej

Sociálne, ekonomické a etické problémy sú čoraz komplexnejšie. Názory odborníkov môžu síce občanom pomôcť pri ich úvahách, ale nemôžu ich nahradiť.

Vychovávať svedomie rozumným dialógom o viere je pre všetkých veriacich príkazom, ak nechcú raz a navždy ostať len pri nejakom predpise. Cirkev vyzýva k objavovaniu bohatstva jej učenia ohľadne celého človeka, ktoré vytýčili pápežské encykliky a ktoré je zhrnuté v Katechizme Katolíckej cirkvi.

„Mnohé cynické alebo jednoducho nerozvážne postoje viedli k strate zmyslu pre spoločný osud, počnúc tvrdením, podľa ktorého je každý zodpovedný len sám za seba, pričom sa zabúda na to, že práva nemajú zmysel, ak nie sú spojené so zodpovednosťou [...] takže zmysel existencie už viac nie je naviazaný na druhých a samotné vnímanie všeobecného záujmu je narušené/poškodené. Dlhodobé politické návrhy sa devalvujú. A očakávania občanov sú v dôsledku toho skreslené. Už viac neexistuje hierarchia priorít a každý požaduje zásah štátu kvôli svojim partikulárnym problémom“ (2).

Ak „Cirkev nemôže a nesmie vziať do svojich rúk politický boj, s cieľom vytvoriť čo možno najspravodlivejšiu spoločnosť. [...] Ale takisto nemôže a nesmie zostať na okraji v boji za spravodlivosť. Musí sa doň začleniť cestou rozumných argumentácií a musí prebúdzat duchovné sily, bez ktorých sa spravodlivosť, ktorá si vždy vyžaduje aj odriekanie, nemôže ustáliť ani prosperovať“ (3).

Skutočný ľudský rozvoj „je nemožný bez opravdivých ľudí, bez ekonomických pracovníkov

a politikov, ktorí by vo svojom svedomí pocítili mocnú výzvu starať sa o spoločné dobro. Nevyhnutná je pritom tak profesionálna príprava, ako aj mravná dôslednosť“ (4).

„Kríza sa pripravovala už dávno. Najskôr sa prejavila v oblasti ekológie. Po nej rýchlo nasledovala potravinová, finančná, ekonomická, monetárna a sociálna kríza, ktoré odhalili ešte oveľa hlbšiu krízu, krízu duchovnú, krízu zmyslu. Táto kríza najhlbšieho zmyslu existencie sa maskovala nadmernou dôverou v liberálnu ekonomiku. Dnes je zrejmé, že samotná ekonomika nemôže poskytnúť adekvátnu odpoveď na všetky problémy spoločnosti“ (5).

„Chceli by sme dúfať, že sa na finančné výkyvy z roku 2008 nezabudlo a že udalosti, ktoré vyvolali, nebudú pokračovať. Kontroly finančných tokov uskutočnené na národnej i medzinárodnej úrovni sa usilujú dať to do poriadku. No ilúzia o veľkom rozdeľovaní verejných fondov naďalej maskuje štrukturálne nedostatky našej krajiny a prispieva k predlžovaniu sna o konzumnej spoločnosti bez reálneho vzťahu k disponibilným prostriedkom, či už v domácnostiach, alebo v spoločnosti. Výzva za podporu nového spôsobu života, ktorú pravidelne opakujeme, nie je len moralistickým zaklínadlom. Je skôr upozornením, že sa ľudský rozum musí postaviť proti excesom nášho systému“ (6).

Bezpochyby je nevyhnutné nanovo zadefinovať spoločné dobro. „Každý musí pochopiť, že jediným okruhom jeho konania a posudzovania nemôžu byť len jeho osobné túžby. Je celkom možné, že spoločné dobro si bude vyžadovať od každého obeť“ (7).

„Žiadna krajina nie je sama schopná vyriešiť migračné problémy doby, v ktorej žijeme. Všetci sme svedkami ťarchy bolestí, nepríjemností a túžob, ktoré sprevádzajú príliv migrantov. [...] zahraniční pracujúci aj napriek ťažkostiam, spojeným s ich integráciou, svojou prácou významne prispievajú k ekonomickému rozvoju hostiteľských krajín a napokon aj krajine svojho pôvodu, kam posielajú časť zárobku. Pochopiteľne, týchto pracujúcich nemožno považovať len za tovar alebo iba pracovnú silu. [...] Každý migrant je ľudskou osobou, ktorú musia rešpektovať všetci a za každých okolností“ (8).

[1] JÁN PAVOL II.: List biskupom Francúzska, február 2005. In: Vyhlásenie biskupov Francúzska, plenárne zasadanie, jún 2005.

[2] KONFERENCIA BISKUPOV FRANCÚZSKA, RADA PRE RODINU A SPOLOČNOSŤ: Grandir dans la crise. Vyd. Bayard/Cerf/ Fleurus-Mame, rad Documents d Église, marec 2011, s. 18-19.

[3] BENEDIKT XVI.: Deus caritas est. Trnava : SSV, 2006, 28.

[4] BENEDIKT XVI.: Caritas in veritate. Trnava : SSV, 2009, 71.

[5] KONFERENCIA BISKUPOV FRANCÚZSKA: Grandir dans la crise, s. 29.

[6] ANDRÉ VINGT-TROIS: Otvárací prejav na plenárnom zasadaní KBF, Lurdy 2011.

[7] KONFERENCIA BISKUPOV FRANCÚZSKA: Grandir dans la crise, s. 47.

[8] BENEDIKT XVI.: Caritas in veritate, 62.

Bibliografické odkazy

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: pastorálna konštitúcia o Cirkvi v súčasnom svete, Gaudium et spes, december 1965.

Katechizmus Katolíckej cirkvi 2196-2463, 1998.

PÁPEŽSKÁ RADA IUSTITIA ET PAX: Kompendium sociálnej náuky Cirkvi. Trnava : SSV, 2008.

BENEDIKT XVI.: Caritas in veritate. Trnava : SSV, 2009.

KONFERENCIA BISKUPOV FRANCÚZSKA, RADA PRE RODINU A SPOLOČNOSŤ: Grandir dans la crise. Vyd. Bayard/Cerf/ Fleurus-Mame, rad Documents d Église, marec 2011.

Prevzaté z internetovej stránky Konferencie biskupov Francúzska

<http://www.eglise.catholique.fr/conference-des-veques-de-france/textes-et-declarations/elections-un-vote-pour-quelle-societe-12713.html>